

FORMNING

(tegning og småsløjd m. v.)

Formål

Formålet med undervisningen i faget formning er:

at bevare og stimulere børnenes umiddelbare evne for og lyst til at udtrykke sig i billeder,

at hjælpe dem med at udvikle færdigheder, som kan være dem til praktisk nytte i skolen og hverdagen,

at danne det: naturlige grundlag for sund vurdering og forståelse af kunst,

at sætte i gang med gode fritidsbeskæftigelser og

at bidrage til sider af karakteropdragelsen som selvstændighed, samarbejdsvilje, tolerance, sans for orden og ærlighed i udtryk.

Plan for undervisningen

Da læreren i formning i længere perioder må kunne disponere frit i valget af stof og metoder, vil det ikke være hensigtsmæssigt at opstille en klassedelt undervisningsplan for faget.

Det er derimod i overensstemmelse med barnets tegnemæssige udviklingsfaser at opdele skoletiden i tre perioder: 1. periode: 1., 2. og 3. skoleår - 2. periode: 4., 5. og 6. skoleår - 3. periode: 7. skoleår, 8. og 9. klasse samt 1. og 2. realklasse.

Disse perioders formningsarbejde skal derfor i det følgende omtales hver for sig.

Ved udformningen af denne plan er der hovedsagelig taget sigte på at opretholde den knæsatte standard uden dog at sætte

snævre grænser for den særlig indsigtsfulde lærer.

Der er antydnet en foreløbig afrunding af arbejdet i 7. skoleår samtidig med, at der er åbnet mulighed for at videreføre arbejdet både i efterfølgende klasser og efter endt skoletid.

Ved formning som valgfrit fag vil det være muligt blandt de nævnte discipliner at vælge de for formålet mest befordrende arbejdsområder.

Som det vil fremgå af planen, er der væsentlige sider af de opdragelsesmål, folkeskolen opstiller, som faget formning i ganske særlig grad har midler til at effektivere.

1., 2. og 3. skoleår.

Indhold.

Fri tegning og fri formning i forskellige materialer, papirklip.

Materialer.

Papir, pap, farvestifter, klisterfarve, pensler, forskelligt »værdiløst« materiale, sakse, klister o. a.

Bemærkninger.

I denne periode drejer det sig om at videreføre tegne-, male-, forme-aktiviteterne, som barnet selv eller børnehaverne allerede har startet før skolegangen.

Der bør lægges vægt på at stimulere børnenes medfødte evne til at danne spontane billedudtryk. Derfor må børnene i vid udstrækning selv have lov til at vælge emnerne for arbejdet.

Barnets fulde optagethed med åbent sind og mobiliseringen af alle sanser er fra begyndelsen det vigtigste. Udtryksfunktionen må gøres til det centrale, da denne bl. a. er med til at forløse følelsesmæssigt beredskab, udvikle konstruktive evner og styrke fantasi og forestillingskraft og derved er af opdragende betydning i sig selv. Der bør derfor i begyndelsen ikke lægges for megen vægt på det enkelte synlige resultat af arbejdet, men stiles mod den udvikling, der muliggøres gennem børnenes egne erfaringer (learning by doing).

Emnerne kan være frie (selvvalgte), men ind imellem søges interessen samlet om behandling af fælles emner fra barnets skole- og hjemmeliv. Ved at børnene på denne måde får lejlighed til - ikke mindst over for sig selv - at gøre rede for forhold og problemer, tilstræbes både en almindelig tegneudvikling og en nøjere kontakt mellem barnet og dets omgivelser og derved også en nøjere forståelse af det liv, der rører sig om det.

På dette tidspunkt har barnet ofte lettere ved at udtrykke sig ved hjælp af billedsproget end ved hjælp af talesproget, endsige skriftsproget. I undervisningen bør

læreren derfor værdsætte det fortællende indhold i arbejderne, så børnene i andre fag vænnes til at anvende tegning med fortællende indhold som fagillustrering.

Læreren må lede arbejdet, så børnene opmuntres og inspireres, og om fornødent ved at give dem ideer skabe et behov for arbejdet.

Samtale med barnet om resultatet af arbejdet både under udformningen og efter, at det er færdigt, kan føre til idémæssigt rigere udformning af det igangværende eller senere arbejder.

Imidlertid må læreren på intet tidspunkt kritisere barnets egentlige »tegnesprog«, idet den videre tegneundervisning bygger på, at barnets billedudtryk får lov til at gennemløbe sine naturlige udviklingstrin.

Leret bør medtages inden for de frie arbejdsprocesser, fordi det for mange børn er mere naturligt at udtrykke sig plastisk, og fordi det koordinerer hændernes funktion. Arbejdet med ler giver desuden anledning til at gøre udvidede stoflige erfaringer og indstiller på den tredimensionale gengivelse, som børnene på et senere trin får brug for i tegning. Det samme gælder arbejdet med indsamlet »værdiløst« materiale som. garntrisser, æsker, dåser, piberensere, stofrester o. a.

Der bør stiles imod at give børnene arbejdsbetingelser og materialer, der fremmer arbejdsglæden. Til gengæld må det forlanges - både på dette og senere trin - at barnet effektivt udnytter evner, anlæg og opnåede færdigheder og bringer materialerne til fuld udnyttelse.

4., 5. og 6. skoleår.

Indhold.

Forestillingstegning, erindringstegning samt senere iagttagelsestegning (reportage), brug af lette trykteknikker, pyntetegning (mønstertegning), klippe- og skære-arbejder. Begyndende forevisning af voksenkunst.

Materialer.

Papir i forskellige formater, farvestifter, klisterfarve, pensler, ler, papmaché, forskelligt »værdiløst« materiale, trykmaterialer, knive, skærepennene o. a. Desuden reproduktioner og lysbilleder.

Bemærkninger.

Børnene må fortsat opmuntres til selv at vælge emner for arbejdet, men hvis de skal have fuldt udbytte af udtryksprocessen, mens »barnestilen« endnu er deres naturlige udtryksform, må læreren berige deres forestillingsverden med stadig flere og nye indtryk - til enhver tid valgt efter barnets udviklingstrin.

Indføring i nyt stof bør dog ikke alene ske gennem mundtlig fortælling, der appellerer til følelse og fantasi. Børnene må tillige bringes til selv at opleve ved f. eks. selv at foretage bevægelser, der skal gengives i tegning, eller føle på ting, der skal fortælles om i billeder. De har derved mulighed for at blive opmærksomme på rigdommen af forskellige former, strukturer, stofkarakter o. a. i den verden, der omgiver dem.

Arbejdet med at udvide børnenes forestillingsverden fører naturligt til et behov for selvstændige iagttagelser. Omkring 6. skoleår vil det derfor være naturligt at påbegynde den realistiske iagttagelsestegnirig (reportage),

Medens det almindelige billedmageri (tegning, maling) således stadig bliver mere realistisk betonet, må der i tide skaffes mulighed for, at barnets skabende kræfter kan komme til udfoldelse ad nye veje.

Dette kan bl. a. ske gennem pyntetegning, dvs. fri udformning af mønstre til praktiske formål, f. eks. dekoration af bogmærker, æsker, omslag m. m.

I bestræbelserne for at vænne børnene til at udfylde billedfladen på harmonisk og udtryksfuld måde kan lette trykteknikker som kartoffeltryk, skabelontryk og gummitryk være til stor hjælp. Det samme gælder udførelsen af klippe- og skærebilleder.

For at give børnene fornemmelse af de mange udtryksmuligheder, der foreligger ved løsningen af en enkelt opgave, må samtlige børns arbejder af og til ophænges

på væggen til almindelig iagttagelse. På samme måde kan vandreudstillinger fra andre skoler eller andre landes skoler anvendes.

Der bør i perioder gives børnene anledning til at samarbejde i grupper omkring større projekter, enten i tegne-male-materialer eller i papmaché.

Når der blandt børnenes arbejder forekommer løsninger, der billedsprogligt er beslægtede med kendte stilperioders udtryksform, f. eks. primitiv kunst, vikingetidens, den romanske tids og vor tids kunst, bør disse benyttes som udgangspunkt for forevisning af reproduktioner af voksenkunst fra samme periode. På samme måde bør man tage børnenes dekorative arbejder til udgangspunkt for samtaler om og præsentation af forskellige former for brugskunst.

Der bør lægges vægt på, at børnene udnytter de for dem naturlige måder at opnå rumlig virkning på i deres billeder, f. eks. ved variationer i de enkelte genstandes størrelse, anbringelse oppe eller nede på papiret, ved at lade flere genstande delvis dække hinanden eller ved anvendelsen af stærke og svage farvetoner.

Hvor tilløb til linjeperspektivisk gengivelse opstår, bør forsøgene styrkes gennem iagttagelse og erfaring og ikke ved nogen form for gennemgang af konstrueret linjeperspektiv.

Andre fag - ikke mindst orienteringsfagene - vil i løbet af denne periode kunne udnytte børnenes tegne-, male- og formningsfærdigheder i fagillustreringens tjeneste.

Læreren bør i arbejdet stadig have for øje at fremelske udtryksfuldhed og klarhed.

Nye tekniske indslag som f. eks. trykke- og skæreteknikker er at opfatte som kortere kurser inden for de selvstændige udtryksprocesser.

7. skoleår, 8. og 9. klasse samt 1. og 2. realklasse.

Indhold.

Iagttagelsestegning, dekorativ tegning, van-
skelige trykteknikker som linoltryk, klip-
pe- og skæreteknikker, billedmageri, ler
som keramik, større papmachéarbejder,
prydskrift, bogstavtegning, plakatomaling,
primitive smykker, arbejder i sten, ben og
bløde metaller. Øvelse i at arrangere ud-
stillinger og opstillinger af klassens arbej-
der, forevisning af voksenkunst ved besøg
på udstillinger eller ved brug af reproduk-
tioner eller lysbilleder.

Materialer.

Papir, karton, tusch, farvestifter, dækfarve,
farvet papir, ler, papmaché, reproduktion-
er og lysbilleder af voksenkunst.

Bemærkninger.

I denne periode tager børnenes arbejder
mere karakter af naturalistisk gengivelse af
de ting, der omgiver dem. Samtidig vågner
som regel kritikken af eget arbejde, fordi
den opnåede færdighed ikke er tilstrækkelig
til at skabe resultater, der tåler sammen-
ligning med perfektionerede voksenarbej-
der, som de møder dem i dag- og uge-
blade.

For at undgå, at eleverne i denne peri-
ode forfalder til gold kopiering, er det
nødvendigt, at de hidtil opnåede færdig-
heder og udtryksmåder anvendes i opgaver,
hvis heldige løsning er mindre afhængig af
rutineret teknisk dygtighed end af sans for
almindelige billedmæssige værdier.

Arbejdet bør i denne periode fortsætte
enten i frie opgaver med udgangspunkt
i selvvalgte emner, i fri eksperimentering
med materialerne eller i dekorative op-
gaver.

Samtidig bør ligesom i forrige periode
børnene stilles over for reproduktioner af
voksenkunst fra forskellige stilperioder for
bl. a. at give dem indtryk af mangfoldig-
heden af udtryksmuligheder.

Også på anden måde kan børnenes trang
til at nærme sig voksenarbejdet tilskyndes
og vejledes. Det færdige arbejde tillægges

større betydning, og der må derfor stilles
krav om, at arbejdet kan anvendes til no-
get eller i det mindste stiler imod en senere
praktisk nyttiggørelse.

Det må være naturligt, at de større ele-
vers evner og færdigheder på formnings-
fagets område udnyttes på praktiske op-
gaver i skolens hverdag og fest.

Eleverne bør på skift have lejlighed til
at foretage et udvalg af klassens arbejder
og arrangere en udstilling eller en opstil-
ling heraf. På samme måde kan skolens
reproduktioner eller reproduktioner, som
børnene har indsamlet fra gamle illustre-
rede hæfter, anvendes.

Kun de færreste af vore elever får efter
skoletidens ophør lejlighed til på saglig
baggrund at danne sig en selvstændig me-
ning om tidens æstetiske problemer. Læ-
reren må derfor, så ofte der gives naturlig
anledning dertil, sætte børnenes arbejder -
de frie såvel som de bundne - i relation til
brugskunst og billedkunst.

Læreren må af hensyn til den tiltagende
differenciering i stadig stigende grad un-
dervise individuelt. Dog kan kursusagtige
indslag som f. eks. prydskrift, bogstavteg-
ning, kunstorienterede øvelsesopgaver o.l.
sættes i gang og gennemføres klasse vis.

Der bør overalt i denne periode lægges
yderligere vægt på gruppearbejdet omkring
større projekter, som bør tjene praktiske
formål.

Børnene bør lære materialernes tilbered-
ning og hensigtsmæssige behandling at
kende.

Ved vurdering bør man anerkende gode
resultater inden for enhver af de forekom-
mende individuelle udtryksmåder, men
bør samtidig belønne god arbejdsindsats,
selvstændigt gennemført arbejde, samar-
bejdsvilje og endelig ethvert tydeligt frem-
skridt i opøvelse af færdigheder.

Der bør være mulighed for forevisning
af lysbilleder og film.

Besøg på museer og udstillinger bør være
et naturligt led i undervisningen.